

VODIČ KROZ UN-OV PROTOKOL PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA

PROTOKOL ZA SPRJEČAVANJE, SUZBIJANJE I KAŽNJAVANJE TRGOVANJA LJUDIMA, POSEBNO ŽENAMA I DJECOM, KOJIM SE DOPUNJUJE KONVENCIJA UN-A PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALA

Janice G. Raymond

UVOD

Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom je međunarodni sporazum široke primjene, a tiče se kaznenog djela trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom na transnacionalnoj razini. On globalno definira pojam *trgovanja ljudima*, posebno ženama i djecom i donošenje zakona protiv tog kaznenog djela; pomaže žrtvama i sprječava trgovanje ljudima. Protokol također utvrđuje parametre suradnje pravosudnih organa, te razmjenu informacija među zemljama. Iako *Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom* predviđa ostvarivanje onog što državno zakonodavstvo ne može samo napraviti, također je predviđen kao referentna točka u stvaranju državnih zakona, te usklađuje regionalne zakone protiv trgovanja ženama i djecom.

U prosincu 2000, 148 zemalja sudjelovalo je u Palermu na konferenciji visoke razine gdje je državama dana na potpisivanje nova *UN-ova Konvencija protiv međunarodnog organiziranog kriminala*. Od 148 prisutnih, 121 država je potpisala Konvenciju, a preko 80 država potpisalo je jedan od njenih dodatnih protokola: *Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebice ženama i djecom*. Drugi dodatni protokol koji je dan na potpisivanje je *Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom*. Treći, *Protokol protiv ilegalne proizvodnje i trgovanja oružjem* predviđeno je bilo dovršiti do kraja 2001. Prije no što postane instrument međunarodnog prava, novu UN-ovu Konvenciju i njene dodatne protokole protiv trgovanja ljudima mora ratificirati 40 država.

Protokol obećava borbu protiv mreža organiziranog kriminala u svijetu, te borbu protiv trgovanja ljudima i međunarodne prostitucije. U vremenu globalizacije kapitala, informacija i tehnologija, organizirano trgovanje ljudima djeluje kao industrija neomeđena državnim granicama. *Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom* posebno se odnosi na trgovinu ljudima u svrhu prostitucije i ostalih oblika seksualne eksploatacije, prisilni rad i služenje, ropstvo ili njemu slične odnose, te nedopušteno presađivanje dijelova ljudskog tijela.

POTREBA ZA PROTOKOLOM PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA

UN procjenjuje da se u trgovanju ljudima godišnje zaradi 5 do 7 milijardi američkih dolara, s time da je oko 4 milijuna ljudi prevedeno iz jedne zemlje u drugu, ili preseljavano unutar zemlje. Uvijek

je teško dobiti brojevi iznos, ali prihod koji se dobije od trgovanja ženama i djecom pokazuje da je broj žena i djece žrtava trgovanja zastrašujući.

Kazne za trgovanje ljudima su, nasuprot kazni za trgovanje oružjem ili drogama, male u mnogim zemljama. Kako su trgovci ljudima navikli globalizirati ilegalnost, protokol protiv trgovanja ljudima treba 'globalizirati legalnost', kreirati kazne koje odgovaraju počinjenom kaznenom djelu, te promovirati suradnju policije i pravosuđa među zemljama.

Od kako je 1949. potpisana *Konvencija o suzbijanju trgovanja ljudima i eksploatacije prostitucije drugih* počinitelji su organizirali nove opasne načine trgovanja, npr. putem agencija za sklapanje brakova. Seksualna eksploatacija djece eksponencijalno raste u svim zemljama, a posebno u Aziji i Latinskoj Americi. Putničke agencije, hoteli, avio-kompanije, tzv. "zaštitnici djece", često su uključeni u 'seks turizam'. Čini se da neki zlostavljači djece smatraju da mogu izbjeći AIDS ako imaju odnose samo s djecom, no češći je razlog što su djeca lakša meta zlostavljanja.

U Tajlandu, Burmi i Kambodži djeca prodana svodnicima često završe u bordelima za strance. U Brazilu, Venezueli i Kolumbiji mlade djevojke bivaju otete s ceste, da bi završile u bordelima u rudarskim središtima Amazonije. U filipinskim bordelima pronađena su djeca stara 8 do 10 godina s opeklinama od cigareta na tijelu i znakovima seksualnog osakaćivanja.

Neke poznate zločinačke organizacije su: talijanska camorra, kineske trijade, ruska mafija, te japanska jakuza. Talijanska camorra djeluje u Italiji, Španjolskoj, Njemačkoj, Brazilu i ostalim dijelovima Latinske Amerike. Procjenjuje se da rusku mafiju čini oko 5000 zločinačkih bandi, od kojih barem 200 ima veze ili djeluje u različitim zemljama. Nakon financijskog i političkog sloma bivšeg Sovjetskog Saveza, ruske bande zločinaca preuzele su kontrolu nad bankarskim sustavom, nadziru također pranje novca, međunarodne puteve droge, oružje bivše Crvene armije, nuklearni materijal i prostituciju. Ruska mafija trgovala je tisućama nigerijskih žena koje su prevezene u Italiju radi prostitucije. Stotine članova mafije oženilo se ženama koje boluju od AIDS-a ili raka, ili onima koje se zbog drugih razloga nalaze u nezaštićenom položaju, kako bi dobili legalno prebivalište i osnovu za djelovanje u zemlji. Ruska mafija također je trgovala ženama koje su prevezene u SAD, pogotovo New York, New Jersey i Kaliforniju za njihovu seks-industriju.

Svejedno bi pogrešno bilo zaključiti da iza međunarodnog organiziranog trgovanja ljudima uvijek stoje velike organizacije. Kao što temeljna *Konvencija protiv međunarodnog organiziranog kriminala*

Milijuni žena širom svijeta prodane su za potrebe industrije seksa. Mnoge žene koje su prodane kao radna snaga, na kraju završe i seksualno izrabljivane. Procjenjuje se da je najmanje 8.000 Nigerijki završilo na ulicama Italije kao prostitutke. Još 5.000 Albanci, Moldavki i Ukrajinki prodane su u Italiju gdje se prostituiraju u sobama, apartmanima, malim hotelima, salonima za masažu, čak i ekskluzivnim klubovima.

objašnjava (čl.2) "organizirana zločinačka grupa znači strukturiranu grupu od tri ili više osoba". Na primjer, istraživanje je pokazalo da u vezi muškarci često svoje partnerice vrbuju za prostituciju, trguju njima i djeluju kao njihovi svodnici. U zločinu im može pomoći nekolicina ljudi - prijatelji i ostali.

Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom također spominje ljudska prava nužna za zaštitu žrtava trgovine ljudima. Protokol priznaje potrebu kombiniranog pristupa koji integrira zaštitu ljudskih prava i pomoć žrtvama, te djelotvornu prevenciju, gonjenje i pravosudnu suradnju. Takav naglasak na zaštiti i pomoći žrtvama u Protokolu bio je pogotovo istaknut na konferenciji visoke razine u Palermu, kada su dvije latinsko-američke države izjavile da, iako su potpisale *Protokol protiv trgovanja ljudima*, ne žele potpisati *Protokol protiv trgovanja migranatima*, jer smatraju da protokol protiv krijumčarenja ne pruža jednaku zaštitu kao *Protokol protiv trgovanja ljudima*.

POZADINA KONVENCIJE PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA I NJENIH DODATNIH PROTOKOLA

Godine 1998, po preporuci Komisije za kazнено pravosuđe i prevenciju kriminala (Commission on Crime Prevention and Criminal Justice), te Ekonomskog i socijalnog vijeća (Economic and Social Council), Opća skupština UN-a utemeljila je međuvladin ad hoc odbor u svrhu pravljenja nacrtu za opsežnu međunarodnu konvenciju protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, i njena tri dodatna protokola (rezolucija Opće skupštine 53/111, 9.12.1998). Opća skupština tražila je pri elaboraciji *Konvencije protiv transnacionalnog organiziranog kriminala* od odbora da intenzivira svoj rad kako bi finalna verzija izašla krajem 2000. Od siječnja 1999. do listopada 2000. odbor je održao 11 zasjedanja u Beču. Sudjelovalo je više od 120 zemalja, te brojne međunarodne nevladine organizacije koje su imale ključnu ulogu u savjetovanju, posebno u promišljanju *Protokola protiv trgovanja ljudima*.

Međunarodna koalicija protiv trgovanja ženama (The Coalition Against Trafficking in Women International - CATW), Pokret za zabranu prostitucije i pornografije (Movement for the Abolition of Pornography and Prostitution (MAPP) - Francuska, The European Women's Lobby (EWL), Evropski ženski lobi, Savez žena Južne Evrope (Association des Femmes de l'Europe Meridionale - AFEM), organizacije *Article One* iz Francuske i *Equality Now* iz Sjedinjenih Država imale su vodeću ulogu u nastajanju Protokola protiv trgovanja ljudima. The Coalition Against Trafficking in Women International i MAPP organizirale su 140 nevladinih udruga u Međunarodnu mrežu za ljudska prava [☒] koja je branila definiciju trgovanja ljudima koja štiti sve žrtve, a ne samo one koje to mogu dokazati. Također su radile na osiguranju posebnih mjera zaštite žena i djece žrtava, te se zalagale za stroge i dosljedne mjere gonjenja zločinaca. Također su naglasili aspekt potražnje koji je dotada bio nevidljiva karika u lancu trgovanja ljudima. U razmatranju *Protokola protiv*

Najkontroverzniji aspekt Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom bio je definicija trgovanja ljudima.

krijumčarenja migrantima kopnom, morem i zrakom Međunarodna mreža za ljudska prava također je naglasila povezanost između dva protokola - o krijumčarenju migranata i trgovanju ljudima, te potaknula izaslanike da uključe "non-refoulement" princip (princip zabrane protjerivanja) u *Protokol protiv krijumčarenja migranata*.

Od početka rada odbora mala grupa nevladinih organizacija koja podržava prostituciju kao rad i u tom smislu 'dobrovoljno' trgovanje kao ekonomsku migraciju, lobirala je da se definicija trgovanja ljudima ograniči samo ako se radi o slučaju prisile, da se ne spominje svrha prostitucije i seksualnog iskorištavanja, te da se izbriše pojam 'žrtva' jer je previše 'osjećajan'. Zajedno sa zemljama koje su legalizirale/regulirale prostituciju kao rad, željele su ograničiti zaštitu žrtava, tako da bi po definiciji žrtve bile samo one žene koje dokažu da su bile prisiljene. Srećom, većina zemalja (manje bogatih, odakle žene bivaju vrbovane) željele su definiciju koja štiti sve žrtve trgovanja, ne samo u slučaju prisile.

Odbor je dovršio tekst Konvencije i dva dodatna protokola u listopadu 2000. U Rezoluciji 55/25 od 15.11. 2000. UN-ova Opća skupština prihvatila je *Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom* i *Protokol protiv krijumčarenja migrantima kopnom, morem i zrakom*. Konferencija visoke razine, za potpisivanje Konvencije i dva protokola održana je u Palermu od 12. do 15. prosinca.

U PROTOKOLU PROTIV TRGOVANJA LJUDIMA TREBA ISTAKNUTI:

- ♦ Na žrtve trgovanja ljudima, posebno žene primorane na prostituciju i djecu-radnike ne gleda se više kao na kriminalce, već kao na žrtve zločina
- ♦ Na globalno trgovanje ljudima treba odgovoriti globalnim mjerama. Iako je organizirani kriminal moćan, to znači da će se trgovci ljudima, krijumčari, svodnici, vlasnici bordela, bande i oni koji žive na račun prisilnog rada sukobiti sa združenim snagama policije, imigracijskim i socijalnim službama, te nevladinim organizacijama, kako je istaknuto u Protokolu (čl.10)
- ♦ Sada postoji međunarodna definicija trgovanja ljudima, na kojoj se temelje mehanizmi gonjenja, zaštite i prevencije u nacionalnim zakonima protiv trgovanja ljudima i koji služe kao baza za usklađivanje zakona različitih država
- ♦ Sve žrtve trgovanja ljudima se štiti, ne samo one koje mogu dokazati da su bile prisiljene (čl. 3a i b)
- ♦ Nije važno ako je žrtva pristala biti objekt zločina koji spadaju pod pojam *trgovanje ljudima* (čl. 3b)
- ♦ Prema definiciji trgovanja ljudima zločin nije samo prisila, otmica, prijevarena ili iskorištavanje moći, već i manje eksplicitni načini provedbe zločina, kao što je **iskorištavanje bespomoćnog položaja žrtve** (čl. 3a)
- ♦ Nova međunarodna definicija pomaže žrtvama trgovanja ljudima utoliko što ne moraju dokazivati status žrtve (čl. 3b)

- ♦ Eksploatacija prostitucije i trgovanje ljudima ne mogu biti razdvojeni. Protokol potvrđuje da se velik dio trgovanja ljudima događa u svrhu prostitucije i ostalih oblika seksualne eksploatacije (čl. 3a)
- ♦ Prema odredbama navedenim u članku 3 temeljne Konvencije, nije važno da li se trgovanje odvija unutar jedne zemlje ili se radi o prijelazu granica, tako da se žene i djeca kojima je trgovano unutar jedne zemlje u svrhu prostitucije i prisilnog rada također smatraju žrtvama trgovanja ljudima
- ♦ Ključni element u trgovanju ljudima je eksploatacijska svrha cijelog procesa, a ne kretanje preko državne granice (čl. 3a)
- ♦ Ovaj Protokol je prvi UN-ov instrument koji spominje potražnju koja uzrokuje trgovanje ženama i djecom, pozivajući zemlje da izglasaju ili postrože zakone kako bi smanjili potražnju svega što potiče bilo kakav oblik eksploatacije žena i djece (čl. 9.5)*

POUKE BEČKOG PROCESA

Postoji neslaganje između vlada i nevladinih organizacija o definiciji prostitucije i trgovanja ljudima.

Neke vlade i dio dobro financiranih nevladinih organizacija žele odijeliti trgovanje ljudima od prostitucije kako bi izbjegle kontroverzno shvaćanje prostitucije kao dijela ekonomskog ili radnog sektora. Zemlje kao npr. Njemačka i Nizozemska koje su legalizirale prostituciju i koje doslovno žive od zarade prostitutki, ukinule zakone protiv podvođenja; one jako puno ulažu u seks-industriju. One smatraju da se eksploatacija žena u seks-industriji događa u pojedinim slučajevima i da nije dio cjelokupne stvarnosti prostitucije, također smatraju da je šteta nanesena ženama nasumična i slučajna, ili posljedica ponašanja pojedinog svodnika ili primatelja usluga.

Ako se na problem gleda na ovaj način, rješenje je regulirati ponašanje svodnika i klijenata. U stvarnosti, klijenti u mnogim legaliziranim bordelima stalno ignoriraju pravila. Neke vlade uvode regresivne i restriktivne mjere kontrole ponašanja koje nisu poštivane, npr. obavezna upotreba kondoma, umjesto da ponovo promisle o opravdanosti seks-industrije i uz to vezane prostitucije.

Te mjere se ne tiču strukturalnih nejednakosti, jer 50 godina nakon *Opće deklaracije o ljudskim pravima* i *Konvencije o suzbijanju trgovanja ljudima i eksploatacije prostitucije drugih skupina* žena može biti zakonski izolirana iz društva kako bi služila kao instrument muškog zadovoljstva i seksualna roba.

---

* Neke zemlje koje su regulirale/legalizirale prostituciju založile su se za odredbe koje čine iznimku, te odredbe stavljene su u "travaux preparatoires" (bilješke koje se koriste u interpretaciji Protokla), a ne u sam tekst Protokola. Te bilješke uključuju i objašnjenje fraze "iskorištavanje položaja bespomoćnosti" koji se odnosi na bilo koju situaciju u kojoj upletena osoba nema nikakvu stvarnu i prihvatljivu mogućnost oduprijeti se iskorištavanju. Također je navedeno da Protokol nema predrasuda prema načinima kako se države članice odnose prema prostituciji u svojim državnim zakonima.

Izveštaji koje su objavile UN-ove agencije kao i specijalni izvjestitelji/ce tijekom Bečkog procesa podržali su razdvajanje prostitucije od trgovanja ljudima. O problemu nasilja nad ženama predan je izvještaj odboru u kojem navodi da se termini 'žrtva' i 'seksualna eksploatacija' ne bi trebali nalaziti u Protokolu. Također postavlja dvojbu o tome jesu li svi procesi u seks-industriji 'eksploatacija žena' sami po sebi, ili se pod time podrazumijeva samo rad u izrabljivačkim i ropstvu sličnim odnosima. Ti izvještaji bili su vrlo slični po sadržaju onima koje su izdale nevladine organizacije koje su se zalagale za blaži pristup seks-industriji.

Postoji velika predrasuda u nekim UN-ovim agencijama i krugovima koji zagovaraju redefiniranje prostitucije kao rada, ograničavajući tako problem trgovine ljudima na samo jedan njezin dio. UN-ovi dokumenti iznose takve pristranosti kada koriste termine "seksualne radnice"/"seksualni rad", umjesto "žena koje se bave prostitucijom"/"prostitucije" ili kada smatraju samo prisilno prostituiranje problemom. Neki misle da takva upotreba jezika daje dostojanstvo ženama koje se bave prostitucijom, no u stvarnosti daje dostojanstvo seks-industriji. To daje temelj za prihvaćanje potrošača komercijalnog seksa kao legitimnih "klijenata", a svodnika kao "neutralnih poslovnih agenata".

UN-ova Specijalna izvjestiteljica o nasilju nad ženama i UN-ova Visoka povjerenica za ljudska prava podržale su definiciju trgovanja ljudima koja se temelji samo na prisili i ropstvu sličnim uvjetima i u kojoj nije navedeno da je pristanak žrtve nebitan. UN-ova Visoka povjerenica za ljudska prava također je u neslužbenom priopćenju 1999. zagovarala brisanje pojma 'seksualna eksploatacija' kako bi se izbjeglo uvođenje tog termina koji je označila nedefiniranim, nepreciznim i previše osjećajnim kad se tiče odraslih osoba. Međunarodna organizacija rada (ILO) također je predložila brisanje tog pojma.

Srećom ostala UN-ova tijela zagovarala su definiciju koja štiti sve žrtve. 15.8.2000. izvještaj o 'Suvremenim oblicima ropstva' koji je izdala Radna skupina za suvremene oblike ropstva i potvrdio Pododbor za promoviranje i zaštitu ljudskih prava, preporučili su da definicija 'ne bude ograničena na faktor prisile, već da uključuje sve oblike trgovanja, neovisno o pristanku žrtve'. Radna skupina je posebno naglasila da u Specijalnom izvještaju (E/CN.4/2000/68, paragraf 13) definicija trgovanja ljudima nije u skladu s principima Konvencije iz 1949. godine.

Mnogi izaslanici/e u različitim fazama Bečkog procesa podržali/e su definiciju koja žrtvama garantira maksimalnu zaštitu na osnovi njihovih temeljnih ljudskih prava, te traži dosljedno krivično gonjenje zločinaca. Među tim državama su: Argentina, Meksiko, Venecuela, Kolumbija, Kina, Egipat, Ujedinjeni Arapski Emirati, Sirija, Alžir, Bangladeš, Pakistan, Indija i Burkina Faso. Mnoge delegacije podržale su takvu definiciju tijekom cijelog procesa, među njima Belgija, Filipini, Vatikan, Kuba, Francuska, Norveška, Finska,

Maroko, Togo i Madagaskar. Na zadnjem zasjedanju Švedska je ponudila definiciju trgovanja ljudima koja je prihvaćena konsenzusom.

Općenito, bogate zapadnjačke i još neke industrijalizirane zemlje - mnoge od njih odredišta u trgovanju ljudima - podržale su odredbe koje su zagovarale neke nevladine organizacije koje su podržavale rad u seks-industriji. Te zemlje su: Nizozemska, Njemačka, Danska, Švicarska, Irska, Australija, Novi Zeland, Japan, Tajland, Španjolska, Kanada i Velika Britanija. Za svoje stajalište navele su razne razloge. SAD su u početku smatrale da su termini 'povod' i 'neovisno o pristanku žrtve' nejasni i da predstavljaju problem za ratifikaciju i implementaciju, ali će svejedno podržati dogovorenu definiciju.

ŠTO TREBA NAPRAVITI:

1. Nadgledati Interpretaciju UN-ovog Protokola protiv trgovanja ljudima.

Moraju se uložiti daljnji naponi da bi se Protokol pravilno interpretirao i da se iskoristi kao temelj za nove državne, regionalne i međudržavne zakone.

Na primjer Globalni savez protiv trgovanja ženama (Global Alliance Against Trafficking in Women – GAATW) i Međunarodna pravna grupa za ljudska prava (International Human Rights Law Group) tvrde na svojoj web stranici da 'budući vlada inzistira na korištenju pojma 'seksualna eksploatacija', trebamo podržati definiciju po kojoj se takva vrsta eksploatacije kao i radna eksploatacija događa pod prisilom...' Ta poruka je u izravnoj suprotnosti s definicijom Protokola prema kojoj se eksploatacija događa i kada znači iskorištavanje bespomoćnog stanja žrtve. Očito je da lobi koji podržava seks-industriju pokušava pogrešno interpretirati Protokol, unatoč tome što su na tom polju bitku već izgubili.

Na žalost neke vlade i nevladine udruge žele samo naglasiti odredbe Protokola koje im odgovaraju i koje se fokusiraju samo na trgovanje pod prisilom. Pogrešno prikazuju činjenicu da se trgovanje može dogoditi sa i bez pristanka žrtve, a to je smisao nove UN-ove politike i zakona protiv trgovanja ljudima. Oni preporučuju da samo dio definicije o trgovanju - onaj dio u kojem se naglašava faktor prinude - bude iskorišten u stvaranju nacionalnih i regionalnih zakona.

2. Raspraviti o rastućem trendu razdvajanja prostitucije od trgovanja ljudima

Trend minimaliziranja problema prostitucije, a sada čak i trgovanja ljudima u te svrhe, raste godinama. Pogotovo u političkim krugovima u kojima se raspravlja o zakonima protiv trgovanja ljudima, zakonodavci i nevladine organizacije upućeni su da se usredotoče samo na trgovanje ljudima, i to u kontekstu prisilnog rada. Na žalost, prostitucija je maknuta s dnevnog reda u mnogim zemljama. Gdje god se o zakonima protiv trgovanja ljudima raspravlja na među-regionalnim i međunarodnim

forumima, nije uputno raspravljati o prostituciji kako se ne bi ugrozili dogovori postignuti o trgovanju ljudima. Nažalost, i donositelji odluka podliježu ovoj cenzuri.

Trgovanje ljudima i seksualna eksploatacija su povezani i ne smiju se razdvajati samo zato jer postoje i druge vrste trgovanja ljudima; ili zato što su neke zemlje legalizirale/regulirale prostituciju i ne žele raspravljati o tome.

Nevladine udruge i vlade trebaju vratiti prostituciju na dnevni red, pogotovo jer sve veći broj evropskih država brza s redefiniranjem prostitucije kao rada, u pokušaju da reguliraju i kontroliraju zlostavljanja u prostituciji, ne shvaćajući da je sam sustav prostitucije zlostavljanje.

Informacije prikupljene od žrtava, kao i od onih koji se bore protiv seksualne eksploatacije, npr. socijalni radnici/e, odvjetnici/e za ljudska prava i policija, potvrđuju da su žene kojima je bilo trgovano preko granica i unutar zemlje, prošle kroz slične oblike nasilja i imaju slične i višestruke zdravstvene posljedice nasilja i seksualnog iskorištavanja. Ne možemo razdvojiti eksploataciju koja se događa na lokalnoj, od one koja se događa na međunarodnoj razini.

3. Vraćanje prostitucije na dnevni red

U zemljama koje toleriraju prostituciju, kao što je jedan komentator primijetio "ima više bordela nego škola". Želimo li bordele posvuda? Je li prostitucija karijera kojoj trebaju težiti mlade djevojke?

U zemljama koje su legalizirale/regulirale prostituciju najveći broj žena koje se time bave su strankinje. Postoje dokazi da se u zemlje, poput Njemačke ili Nizozemske, u kojima je prostitucija dio ekonomskog i radnog sektora, ilegalno uveze najviše žena u svrhu prostitucije. Na primjer, istraživanje koje je napravila *Budimpeštanska grupa* pokazalo je da 80% žena u bordelima Nizozemske čine strankinje. Tvrdnje da legalizacija i regulacija prostitucije smanjuje nasilje nad ženama koje se bave prostitucijom i poboljšava zdravstveno stanje u seks-industriji su nedokazane i treba ih temeljito preispitati.

Suočeni smo s javnom političkom krizom o legalizaciji/regulaciji prostitucije. Vlade trebaju odbaciti legalizaciju kao pogrešno rješenje i početi smatrati prostituciju povredom ženskih ljudskih prava, kako bi je mogle vratiti na dnevni red.

4. Borba protiv legalizacije/regulacije prostitucije kao rada

Žene u prostituciji ne možemo definirati radnicama u seks-industriji a da ne prihvatimo cijelu industriju dijelom poslovnog sektora, a svodnike menadžerima.

Legalizacija/regulacija seks-industriji ne spominje glavnu posljedicu, a to je da su žene u prostituciji posebna, izdvojena klasa žena čiji je posao pružati seksualne usluge muškarcima - iako su uvjeti regulirani, radi se o potražnji (muškaraca) za robom (ženskim tijelom).

Treba dekriminalizirati žene u prostituciji. Kazniti treba regrutere, svodnike, posrednike, vlasnike

bordela i korisnike usluga.

5. Treba kazniti korisnike

U prostituciji i trgovanju ljudima najmanje se raspravlja o muškarcima koji kupuju žene za seksualno iskorištavanje u prostituciji, pornografiji, seks turizmu ili naručivanju mladenki poštom. Ne možemo samo slegnuti ramenima i reći 'muškarci su takvi', 'prostitucija oduvijek postoji', 'i mušterije su također žrtve'. Ne možemo reći djevojkama i ženama koje se bave prostitucijom neka smo tako nastave jer je to neizbježno. Trebamo preuzeti odgovornost i mijenjati ponašanje muškaraca svim mogućim sredstvima - obrazovnim, kulturnim, uvođenjem zakona koji kažnjavaju muškarce kao klijente u prostituciji, zbog seksualnog iskorištavanja.

Švedski zakon[⌘] protiv kupovanja 'seksualnih usluga' trebao bi svuda biti primijenjen. Vlade se trebaju baviti problemom muškaraca koji kupuju žene i djecu u svrhu prostitucije, te razmotriti taj problem na globalnoj razini, jer se ponuda neće smanjiti ako se ne smanji potražnja.

6. Ne tretirati žene žrtve trgovanja ljudima kao migracijske kriminalke - npr. ilegalne migrantice koje treba deportirati

Trgovanje ljudima ne smije se tretirati kao kazneno djelo ilegalne migracije. Mnogi smatraju da su žrtve nepoželjne imigrantice, "strankinje sklone kriminalu", koje prelaze granice u potrazi za 'zelenijim pašnjacima'. Takvo stajalište nalazimo u zakonodavstvima zemalja odredišta koje migraciju nastoje ograničiti restrikcijama, ograničavajući time ljude koji žele legalno ući u zemlju tražeći azil.

Trgovanje ljudima jest ilegalna migracija, ali ne treba kažnjavati žrtve trgovanja kao ilegalne imigrante.

Ironično, te restriktivne mjere imigracijske politike koje se očituju u postroženju kontrole na granicama često kompliciraju situaciju legalnim migrantima/cama, no nemaju skoro nikakav učinak na trgovanje ljudima. U situacijama kada su imigracijski procesi previše restriktivni i diskriminirajući, često upravo trgovci ljudima omogućuju migraciju između zemalja. Mnogi koji žele emigrirati obrate se krijumčarima, koji su često i trgovci ljudima, pa tako brojne žene i djeca završe u seks-industriji i na prisilnom radu u zemljama odredištima.

7. Ulagati u ženske organizacije koje se protive trgovanju ljudima i prostituciji

Važno je da vlade koje ne podupiru legalizaciju prostitucije ulažu u nevladine ženske udruge u zemljama u razvoju, te u zemljama u financijskim i političkim krizama, kako se projekti koji zastupaju rodnu jednakost ne bi odnosili samo na zemlje koje legaliziraju prostituciju. Vlade koje su legalizirale/regulirale prostituciju, npr. Nizozemska, doniraju novac mnogim nevladinim organizacijama koje rade na problemu nasilja nad ženama, a mnoge od njih bave se i problemom trgovanja ljudima i

prostitucije. Mnoge nevladine organizacije koje financiraju strane organizacije koje se zalažu za seks-industriju, prihvaćaju njihovo stajalište jer se boje da će izgubiti donacije. Iako je iz iskustva poznato da legalizacija/regulacija prostitucije nije rješenje.

Protokol o sprječavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom, slijedi načela navedena u Konvenciji o suzbijanju trgovanja ljudima i eksploatacije prostitucije drugih, iz 1949, Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Konvenciji o pravima djeteta. Ovaj Protokol protiv trgovanja ljudima čvrsto je utemeljen u instrumentima međunarodne zajednice i nastavlja tamo gdje su drugi stali, u zaštiti temeljnih ljudskih prava žena i djece.

Sami međunarodni sporazumi nisu dovoljni u borbi protiv trgovanja ženama i djecom. No, Protokol protiv takvog trgovanja golemi je korak naprijed u 21. stoljeću.

☒ MEĐUNARODNA MREŽA ZA LJUDSKA PRAVA

International Human Rights Network

Reseau International Des Droits Humains

La Red Internacional De Derechos Humanos

AFRIKA:

International Council of Women; Mali, Gana, Togo, Kongo, Brazaville, Obala Bjelokosti, Burkina Faso, Senegal - Coalition Against Trafficking in Women, Africa/Coalition Centre le Trafic des Femmes, Afrique; Mali - Association pour le Progres et la Défense des Droits des Femmes Maliennes

AZIJA I AUSTRALIJA:

International Council of Women; Australija, Bangladeš, Indonezija, Japan, Nepal, Pakistan, Filipini, Tajland - Coalition Against Trafficking in Women, Asia-Pacific; Indija, Japan, Filipini, Vijetnam - International Voluntary Organisation for the Promotion of Socially at Risk Young People and Women - VIDES; Australija - Project Respect, Inc.; Bangladeš - Ain-O-Unnayan Sangstha and the institute for Law and Development (ILD); Bangladeshi National Women's Lawyers Association; Indija - Prerana; Network Against Commercial Sexual Exploitation & Trafficking (NACSET), mreža 253 organizacije; Indonezija - Rifka Anissa Women's Center; Nepal - National Network Group Against Girl Trafficking; Community Action Center; Pakistan - Lawyers for Human Rights and Legal Aid (LHRLA); Filipini - Third World Movement Against Exploitation (TW-MAE); Women's Crisis Center; BIDLISIW; Buklod Center; DAWN; EBCAN; Ima Foundation; Kakampipi; Lawig Bubai; Talikala Foundation; Thetrong Walang Bakod (Theatre Without Borders); WEDPRO; WomanHealth

EVROPA:

European Women's Lobby; Pax Romana ICMICA-IMCS (International Catholic Movement for Intellectual and Cultural Affairs); International Council of Women; Belgija, Francuska, Grčka, Norveška, Španjolska, Švedska - Coalition Against Trafficking in Women; Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Velika Britanija - International Abolitionist Federation; Austrija, Belgija, Francuska, Njemačka, Mađarska, Irska, Poljska, Portugal - International Voluntary Organisation for the Promotion of Socially at Risk Young People and Women - VIDES; Francuska, Grčka, Italija, Portugal, Španjolska - Association des Femmes de l'Europe Méridionale (AFEM); Albanija - Le Groupe Albanais des Femmes Journalistes; Finska - Network North; Francuska - Article Premier (mreža 24 organizacije za ljudska prava); Association Nationale de Readaptation Sociale (ANRS); Collectif féministe Contre le Viol; Comité Permanent de Liaison des Associations Abolitionnistes (CPL); Coordination Française pour le Lobby Européen des Femmes (CLEF); Equipe d'Action Contre le Proxenetisme (EACP); Fondation Scelles; Mouvement National le Cri; Movement for the Abolition of Prostitution and Pornography, MAPP; Union Against Trafficking in Human Beings; Grčka - Greek League for Women's Rights; National Council of Greek Women; Non-Aligned Women's Movement; AFEM; Irska - National Council of Irish Women (NWC - 300,000 Irish Women); Italija - Confederacion Mundial de Exalumnas de las Hijas de Maria Auxiliadora CMEFMA; WIN (Women's International Network) Emergency and Solidarity; Norveška - Feminist Group Ottar; FOKUS (Forum for Women and Development); Kvinnefronten/Women's Front; Network North; Portugal - AFEM (Association des Femmes de l'Europe;

Rusija - Network North; Španjolska - AFEM; Asociacion Juvenil Madreselva ONGD Madreselva; Instituto de Derechos Humanos Pedro Arrupe-IDHPA; Investigacion de Malos Tratos a Mujeres; Auxiliadoras del Buen Pastor "Villa Teresita"; IPSSE; Ayuntamiento de Sevilla - Delegacion de la Mujer; Sapibe ONG; Forum de Mujeres Periodistas del Mediterraneo; Švedska - ROKS; Ukrajina - DANA; Velika Britanija - Pacific-Asian Migrants Information Network (PAMIN); National Alliance of Women's Organisations (NAWO)

LATINSKA AMERIKA I KARIBI:

International Council of Women; Argentina, Brazil, Čile, Kolumbija, Dominikanska Republika, Ekvador, Portoriko, Venecuela - La Coalicion Contra el Trafico de Mujeres, America Latina; Brazil, Meksiko - International Voluntary Organisation for the Promotion of Socially at Risk Young People and Women - VIDES ; Argentina - Accion Solidaria en Salud, Asamblea Raquel Liberman; Asociacion Abuelas Plaza de Mayo Mar del Plata; Catolicas por el Derecho a Decidir; Centro de Apoyo a la Mujer Maltratada (C.A.M.M.); Centro de Educacion, Terapia e Investigacion en Sexualidad (C.E.T.I.S.); Centro de Encuentro Cultura y Mujer CECYN; Centro de Estudios Interdisciplinarios sobre las Mujeres (CEIM); Centro Feminista Latinoamericano de Estudios Interdisciplinarios (CELEIN); Centro para Los Nuevos Roles (CENUR); CLADEM (Comite Latinoamericano y del Caribe para la defensa de los derechos de la Mujer); Freedom Project; Gays y Lesbianas por los Derechos Civiles (GayLesD.C); Instituto Social y Politico de la Mujer ISPM; Mujeres al Oeste; Red Nacional por la Salud de la Mujer; Puerta Abierta; Čile - CERSO; Red Nacional por la Salud de la Mujer; Kuba - Federacion de Mujeres Cubanas (Federation of Cuban Women); Dominikanska Republika - M.A.I.S. Movimiento para el Autodesarrollo Internacional de la Solidaridad; Meksiko - Defensoras Populares, A.C. (DPAC); Peru - Centro de Apoyo a la mujer 'Agustina Rivas' o Centro AMAR; CLADEM (Comite Latinoamericano y del Caribe para la defensa de los derechos de la Mujer); Portoriko - Taller Salud; Venecuela - Asociacion Civil Buen Pastor; Asociacion Venezolana de Educacion Catolica (AVEC); Circulos Femeninos Populares (C.F.P.); Congregacion Hermanas Adoratrices; Federacion Venezolana de Abogadas FEVA; Investigacion Difusion Economico Laboral para Latinoamerica (IDELL); SALUDARTE; Congregacion Oblatas del Santisimo Redentor; Unidad de Apoyo Legal Nacional de ASOCLIVA

BLISKI ISTOK:

International Council of Women; Izrael - SHANI; Awareness

SJEVERNA AMERIKA:

Kanada - Canadian Association of Elizabeth Fry Societies (CAEFS); Canadian Association of Sexual Assault Centres (CASAC); Coalition Against Trafficking in Women; International Council of Women; Vancouver Rape Relief and Women's Shelter; Sjedinjene Države - Center for Responsible Tourism; Center of Research and Action for Peace; Coalition Against Trafficking in Women; Congregation of the Sisters of the Good Shepherd; East Asia-US Women's Network Against Militarism; Equality Now; Feminist Majority; Institute on Women and Technology; International Council of Women; International Voluntary Organisation for the Promotion of Socially at Risk Young People and Women - VIDES; Marist Sisters, International; National Organization for Women (NOW); Prostitution Research and Education; Resources for Anti-Violence Network (RAVN); Sisterhood is Global Institute; Sisters of Loretto; Soroptimists International; Training in Communication (TIC); Western Mindanao State University Women's Research and Resource Center; World Association of Girl Guides and Girl Scouts; World Federation for Mental Health

⌘ PRINCIPI IZ KOJIH PROIZLAZI ŠVEDSKA POLITIKA I ZAKONI PROTIV PROSTITUCIJE I TRGOVANJA LJUDIMA

Gunilla Ekberg

Dugo vremena djelovanje protiv prostitucije i trgovanja ljudima bilo je prioritet u Švedskoj, kako na nacionalnoj tako i na međunarodnoj razini. Takvo djelovanje smatra se vrlo važnim u stvaranju suvremenog i demokratskog društva u kojem je potpuna rodna ravnopravnost društvena norma, te treba priznati pravo na jednako sudjelovanje žena i muškaraca, djevojaka i dječaka, u svim sferama društva.

U Švedskoj se smatra da bilo koje društvo koje tvrdi da brani principe legalne, političke, ekonomske i socijalne jednakosti žena i muškaraca, djevojaka i dječaka, mora odbaciti ideju da žene i djeca (uglavnom ženska djeca), postoje kao roba koja može biti kupljena, prodana i seksualno izrabljivana od strane muškaraca. U suprotnom slučaju, dopustilo bi se da posebna grupa ljudskih bića - žena i djevojaka, koje su ekonomski i rasno marginalizirane, bude isključena iz gore navedenih principa. Također bi im se zaniijekalo pravo na univerzalnu zaštitu ljudskog dostojanstva koje jamče međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava razvijeni u posljednjih 50 godina. U Švedskoj prostitucija je službeno priznata kao oblik seksualnog nasilja nad ženama i djecom. Principi švedske politike protiv prostitucije i trgovanja ljudima temelje se na glavnom uzroku, a to je spoznaja da se bez muške potražnje i njihovog seksualnog iskorištavanja žena i djevojaka, globalna industrija prostitucije ne bi širila.

Prostitucija je ozbiljan problem i štetna, ne samo za žene i djecu koja/e se u nju uključena, već i za društvo u cjelini. Zato su žene i djeca u prostituciji tretirani/e kao žrtve muškog nasilja, te ne podliježu zakonskom kažnjavanju. Umjesto toga, imaju pravo na pomoć da se izvuku iz takve situacije.¹ Svodnici, trgovci ljudima i kupci usluga svjesno iskorištavaju bespomoćnost žrtve, uzrokovanu siromaštvom, nezaposlenošću, diskriminacijom na radu, rodnom nejednakošću i muškim nasiljem nad ženama i djecom. Na strukturnoj razini, Švedska shvaća da se za uspjeh u kampanji protiv seksualne eksploatacije, politički, društveni i ekonomski uvjeti u kojima žene i djevojke žive, moraju poboljšati uvođenjem razvojnih mjera, npr. redukcijom siromaštva, održivim razvojem i društvenim programima usmjerenim posebno na žene.

U Švedskoj, prostitucija i trgovanje ljudima u seksualne svrhe nisu i ne mogu biti razdvojena pitanja, oboje je vrlo štetno i vrlo povezano. Smatra se da je vrbovanje, transport, kupovanje i prodaja žena i djevojaka, trgovcima ljudima, svodnicima, članovima grupa organiziranog kriminala, unutar zemlje i izvan njenih granica, prvenstveno u svrsi prodaje ženskih ljudskih bića u industriju prostitucije.

Prema tome, trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja neće prestati dok međunarodna zajednica ne zauzme strogo stajalište i počne provoditi konkretne mjere protiv prostitucije i seksualne eksploatacije. Švedske su feministkinje još u prvim dekadama 20-tog stoljeća u borbi protiv prostitucije i trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom, naglasile povezanost međunarodnog trgovanja ženama s položajem žena i djevojaka u društvu.² U Švedskoj su sve zakonske ili političke mjere koje legaliziraju različite aktivnosti prostitucije, npr. bordele, ili koji dekriminaliziraju počinitelje, npr. svodnike, trgovce ljudima, vlasnike bordela i kupce, smatrane danas najvećom prijetnjom rodnoj jednakosti i pravima žena i djevojaka da žive slobodne od muškog nasilja. Smatra se da legalizacija prostitucije normalizira ekstreman oblik seksualne diskriminacije i nasilja, te pojačava mušku dominaciju nad ženama. Legalizacija prostitucije znači da država uvodi pravila kojima kontrolira klasu žena u prostituciji.

Djelovanje protiv prostitucije i trgovanja ljudima zahtijeva širu perspektivu i volju da se djeluje na širem području politike. Također traži uključivanje i suradnju velikog broja javnih i privatnih aktera. U Švedskoj, vlada i javni autoriteti surađuju sa ženskim pokretom, pokretom za skloništa za žrtve nasilja i ostalim nevladinim organizacijama. Da bi i dalje djelovala u smjeru rodne ravnopravnosti, da bi spriječila i suzbila prostituciju i trgovanje ljudima, švedska je vlada, pod koordinacijom Ureda za ravnopravnost spolova, pripremala Nacionalni plan djelovanja za borbu protiv prostitucije i trgovanja ljudima, posebno ženama i djecom. Plan će biti prezentiran Parlamentu tijekom 2005. a uključivat će dodatne mjere za sprječavanje prostitucije i trgovanja ljudima, kao i posebne mjere borbe protiv potražnje koja potiče sve oblike seksualnog iskorištavanja. U dodatku, preispitati će se mjere borbe protiv prostitucije i trgovanja ljudima u sudskom sustavu, a što je još važnije razviti će se i implementirati mjere zaštite žrtava prostitucije i trgovanja ljudima.

---

¹ Da bi bolje razumjeli zašto je prostitucija štetna za žene koje se time bave treba odgovoriti na sljedeća pitanja:

Tko su žene u prostituciji?

Postoje brojni faktori koji povećavaju vjerojatnost da će žene i djevojke biti uvučene u prostituciju, a ti su siromaštvo, status beskućnika, ovisnost o drogama, rodna nejednakost, seksualna i rasna diskriminacija, seksualno, fizičko i psihološko nasilje od strane muških rođaka, muževa, svodnika i ostalih. Osim toga, u većini slučajeva je pronađeno da su prostitutke u mladosti bile žrtve muškog seksualnog nasilja.

Što sve žene doživljavaju u prostituciji?

Svodnici, trgovci ljudima i kupci brutalno siluju i fizički maltretiraju žene da bi im slomili otpor i prisilili ih na prostituiranje. U takvim okolnostima, žena ili djevojčica je potpuno ovisna o kupcu koji ju seksualno iskorištava i maltretira. Mora se svemu pokoriti, izdržati različita tjelesna mučenja i povrede - davati usluge kupcima (anonimnim muškarcima), i još se praviti da uživa u tome.

Koje su kratkoročne i dugoročne posljedice bavljenja prostitucijom?

Žene i djevojke koje su se uspjele izvući nakon godina maltretiranja opisuju život pun straha i nezamislivih okrutnosti.

Svjedoče o seksualnom nasilju, stalnim poniženjima, seksualnom maltretiranju, prijetnjama, silovanjima, fizičkom nasilju, pa i otmicama. Mnoge su žrtve oboljele od spolno prenosivih bolesti, uključujući HIV/AIDS. Mnogi svodnici i kupci snimaju seksualno nasilje nad ženama da bi ih prodavali kao pornografske snimke ili stavili slike na Internet. Posljedice ne fizičko, mentalno i emocionalno zdravlje prostituiranih žena su vrlo ozbiljne i uzrokuju dugoročnu fizičku i emocionalnu štetu. Međunarodna istraživanja pokazuju da prostituirane žene imaju slične psihološke posljedice kao i ratni veterani i žrtve mučenja, a to su tjeskoba, depresija, problemi sa spavanjem, stres i "flashbackove". Često se događaju i samoubojstva ili pokušaji samoubojstva.

² Vidjeti, npr. rad švedske radikalne feministkinje i doktorice Alme Sundquist, koje je 1930. bila jedna od troji osobe imenovanih u League of Nations' Commission of Enquiry into Traffic in Women and Children in the East (Komisije Lige naroda za istraživanje trgovanja ženama i djecom na Istoku). U izvještaju i preporukama koje je većinom napisala Dr. Sundquist, komisija je primijetila da je glavni faktor u promoviranju međunarodnog trgovanja ženama na Istoku bordel (lanci bordela) koje koriste trgovci, pogotovo oni bordeli smješteni u zemlji odredištu za žrtvu. Prema mišljenju komisije najdjelotvorniji lijek za taj problem bio bi ukidanje bordela. (Komisija za istraživanje trgovanja ženama i djecom na Istoku, 1932, C.849.M393.IV.) Vidjeti i intervju s Dr.Sundquist "Österns kvinnor revoltera mot kvinnohandel - Intervju med Alma Sundqvist" 1932, p. 1.

Napomena:

Tekst je odlomak iz obimnog rada *The Swedish Law That Prohibits the Purchase of Sexual Services. Best Practices for Prevention of Prostitution and Trafficking in Human Beings*, objavljenog u *Violence Against Women*, Vol. 10, Number 10, 2004.

Ovdje ga objavljujemo kao pojašnjenje švedskog modela i svojevrsnu nadopunu događanjima u proteklih 5 godina.

Prenosimo ga uz dopuštenje autorice.

PROTOKOL ZA SPRJEČAVANJE, SUZBIJANJE I KAŽNJAVANJE KRIJUMČARENJA LJUDI, POSEBICE ŽENA I DJECE, KOJIM SE DOPUNJUJE KONVENCIJA UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

PREAMBULA

Države stranke ovog Protokola,

Izjavljujući da učinkovito djelovanje u borbi protiv krijumčarenja osoba, posebice žena i djece, traži sveobuhvatan međunarodni pristup u državama podrijetla, tranzita i odredišta, koji uključuje mjere za sprječavanje takvog krijumčarenja, za kažnjavanje krijumčara i za zaštitu žrtava takvog krijumčarenja, uključujući zaštitu njihovih međunarodno priznatih ljudskih prava,

Uzimajući u obzir činjenicu da, usprkos postojanju raznih međunarodnih instrumenata koji sadrže pravila i praktične mjere za borbu protiv izrabljivanja osoba, osobito žena i djece, ne postoji univerzalni instrument koji bi se bavio svim aspektima krijumčarenja osoba,

Zabrinute da, u nedostatku takvog instrumenta, osobe koje su podložne krijumčarenju neće biti dovoljno zaštićene,

Podsjećajući na rezoluciju Opće skupštine 53/111 od 9. prosinca 1998., u kojoj je Skupština odlučila da se osnuje poseban međudržavni odbor s neograničenim sastavom s ciljem izrade sveobuhvatne međunarodne konvencije protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta i rasprave o izradi, među ostalim, međunarodnog instrumenta koji bi se odnosio na krijumčarenje žena i djece,

Uvjerene da će dopuna Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta međunarodnim instrumentom za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja osoba, posebice žena i djece, biti korisna u borbi protiv tog kriminala,

Sporazumjele su se kako slijedi:

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

ODNOS PREMA KONVENCIJI UJEDINJENIH NARODA PROTIV TRANSNACIONALNOG ORGANIZIRANOG KRIMINALITETA

1. Ovaj Protokol dopunjuje Konvenciju Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta. On će se tumačiti zajedno s Konvencijom.

2. Odredbe Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta primjenjivat će se, *mutatis mutandis*, na ovaj Protokol, osim ako ovdje nije drugačije određeno.

3. Kaznena djela utvrđena u skladu sa člankom 5. ovoga Protokola smatrat će se kaznenim djelima utvrđenima u skladu s Konvencijom.

Članak 2.

SVRHA

Svrha ovoga Protokola je:

- a) sprječavanje i borba protiv krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece;
- b) zaštita i pomoć žrtvama takvog krijumčarenja, poštujući u potpunosti njihova ljudska prava;
- i
- c) promicanje suradnje između država stranaka kako bi se ispunili ti ciljevi.

Članak 3.

UPORABA POJMOVA

U svrhe ovoga Protokola:

a) *“Krijumčarenje osoba”* znači vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta i prihvata osoba, pomoću prijetnje ili uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevare, zlorabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanje ili primanje plaćanja ili sredstava da bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu izrabljivanja. Izrabljivanje će minimalno uključiti, iskorištavanje prostitucije drugih ili drugih oblika seksualnog iskorištavanja, prisilni rad ili usluge, ropstvo ili odnose slične ropstvu, podčinjavanje ili odstranjivanje organa.

b) Privola žrtve krijumčarenja osoba na namjeravano iskorištavanje iz stavka a) ovoga članka neće se uzimati u obzir tamo gdje je bilo korišteno bilo koje sredstvo iz stavka a).

c) Vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta ili prihvata nekog djeteta u svrhu izrabljivanja smatrat će se *“krijumčarenjem osoba”* čak i ako to ne uključuje bilo koje sredstvo iz stavka a) ovoga članka;

d) *“Dijete”* označava bilo koju osobu mlađu od 18 godina.

Članak 4.

OPSEG PRIMJENE

Ovaj se Protokol primjenjuje, osim ako nije drugačije određeno, na sprječavanje, istragu i progon kaznenih djela utvrđenih u skladu s člankom 5. ovog Protokola, u slučajevima kad ta djela imaju transnacionalna obilježja i gdje uključuju neku organiziranu zločinačku grupu, kao i na zaštitu žrtava takvih kaznenih djela.

Članak 5.

INKRIMINIRANJE

1. Svaka država stranka usvojiti će zakonske i druge mjere koje su nužne da se utvrdi kao kazneno djelo, ponašanje utvrđeno u članku 3. ovoga Protokola, kada je počinjeno namjerno.

2. Svaka država stranka usvojiti će također zakonske i druge mjere koje su neophodne da se

kao kaznena djela utvrde:

- a) sukladno temeljnim pojmovima svojega pravnog sustava, pokušaj počinjenja kaznenog djela utvrđenog u stavku 1. ovoga članka;
- b) sudioništvo u kaznenom djelu utvrđenom u stavku 1. ovoga članka; i
- c) organiziranje ili poticanje drugih osoba da počine kazneno djelo utvrđeno u stavku 1. ovog članka.

II. ZAŠTITA ŽRTAVA KRIJUMČARENJA OSOBA

Članak 6.

POMOĆ ŽRTVAMA KRIJUMČARENJA OSOBA I NJIHOVA ZAŠTITA

1. U odgovarajućim slučajevima i u opsegu koji omogućavaju domaći pravni propisi, svaka država stranka štiti će privatnost i identitet žrtava krijumčarenja osoba uključujući, među ostalim, tajno vođenje postupaka u svezi takvog krijumčarenja.

2. Svaka država stranka osigurat će da njen domaći pravni ili upravni sustav sadrži mjere koje omogućavaju žrtvama krijumčarenja osoba, u odgovarajućim slučajevima:

- a) informaciju o primjenjivom sudskom i upravnom postupku;
- b) pomoć kako bi se omogućilo da njihova gledišta i brige budu predstavljeni i razmatrani na odgovarajućem stupnju kaznenog postupka protiv počinitelja, na način da ne budu na štetu prava obrane.

3. Svaka država stranka razmotrit će provedbu mjera čiji je cilj fizički, psihički i društveni oporavak žrtava krijumčarenja osoba uključujući, u odgovarajućim slučajevima, suradnju s nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama i drugim elementima građanskog društva, a posebno pružanje:

- a) odgovarajućeg smještaja;
- b) savjetovanje i informiranje, posebno u svezi njihovih zakonskih prava, na jeziku koji žrtve krijumčarenja osoba mogu razumjeti;
- c) medicinsku, psihološku i materijalnu pomoć; i
- d) mogućnosti zapošljavanja, odgoja i obrazovanja.

4. Svaka država stranka uzet će u obzir, pri primjeni odredaba ovoga članka, dob, spol i posebne potrebe žrtava krijumčarenja osoba, osobito posebne potrebe djece, uključujući odgovarajući smještaj, obrazovanje i skrb.

5. Svaka država stranka nastojat će pružiti fizičku sigurnost žrtvama krijumčarenja osoba dok se nalaze na njezinu državnome području.

6. Svaka država stranka osigurat će da njezin pravni sustav sadrži mjere koje nude žrtvama krijumčarenja osoba mogućnost dobivanja naknade za pretrpljenu štetu.

Članak 7.

STATUS ŽRTAVA KRIJUMČARENJA OSOBA U DRŽAVAMA PRIMATELJICAMA

1. Uz poduzimanje mjera u skladu sa člankom 6. ovog Protokola, svaka država stranka

razmotrit će prihvaćanje zakonskih ili drugih odgovarajućih mjera kojima se dopušta žrtvama krijumčarenja osoba da ostanu na njezinu državnome području, privremeno ili stalno, u odgovarajućim slučajevima.

2. U provedbi odredbe iz stavka 1. ovoga članka, svaka država stranka razmotrit će na odgovarajući način okolnosti humanitarne i osobne naravi.

Članak 8.

REPATRIJACIJA ŽRTAVA KRIJUMČARENJA OSOBA

1. Država stranka čiji je državljanin žrtva krijumčarenja osoba ili u kojoj ima trajno boravište u vrijeme ulaska na državno područje države stranke primateljice, olakšat će i prihvatiti, uz dužno poštivanje sigurnosti te osobe, njezin povratak bez prekomjernog ili neopravdanog odugovlačenja.

2. Kada država stranka vrati žrtvu krijumčarenja osoba državi stranki čiji je ta osoba državljanin ili u kojoj ima, u vrijeme ulaska na državno područje države stranke primateljice, pravo na trajno boravište, takav povratak bit će proveden uz dužnu brigu o sigurnosti te osobe i o stanju bilo kakvoga kaznenog postupka u svezi sa činjenicom da je ta osoba žrtva krijumčarenja i bit će, po mogućnosti, dobrovoljan.

3. Na zahtjev države stranke primateljice, zamoljena država stranka provjerit će, bez nepotrebnog i neopravdanog oduglavanja, da li je osoba koja je žrtva krijumčarenja osoba njezin državljanin ili da li je imala trajno boravište na njezinu državnome području u vrijeme ulaska u državno područje države stranke primateljice.

4. Kako bi se olakšao povratak žrtve krijumčarenja osoba koja je bez odgovarajućih isprava, država stranka čija je ta osoba državljanin ili u kojoj je imala trajno boravište u vrijeme ulaska na državno područje države stranke primateljice, izdat će na zahtjev države stranke primateljice takve putne isprave ili drugo odobrenje koje može biti neophodno za putovanje te osobe i ponovni ulazak na njezino državno područje.

5. Ovaj članak ne utječe na bilo koje pravo žrtava krijumčarenja osoba u skladu s bilo kojim domaćim zakonom države stranke primateljice.

6. Ovaj članak ne utječe na bilo kojeg primjenjivi dvostrani ili mnogostrani sporazum ili dogovor koji uređuje, u cijelosti ili djelomično, povratak žrtava krijumčarenja osoba.

III. SPRJEČAVANJE, SURADNJA I DRUGE MJERE

Članak 9.

SPRJEČAVANJE KRIJUMČARENJA OSOBA

1. Države stranke utvrdit će sveobuhvatnu politiku, programe i druge mjere:

- a) za sprječavanje i borbu protiv krijumčarenja osoba; i
- b) za zaštitu žrtava krijumčarenja osoba, posebice žena i djece, od ponovnog postajanja žrtvom.

2. Države stranke nastojat će poduzeti mjere kao što su istraživanja, informativne kampanje

i korištenje masovnih medija te društvene i gospodarske inicijative za sprječavanje i borbu protiv krijumčarenja osoba.

3. Politike, programi i druge mjere utvrđeni u skladu s ovim člankom uključivat će, prema potrebi, suradnju s nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama i drugim elementima građanskog društva,

4. Države stranke usvojit će ili pojačati mjere, uključujući bilateralnu i multilateralnu suradnju, za ublažavanje čimbenika poput siromaštva, nerazvijenosti i nepostojanja jednakih mogućnosti, koji čine osobe, posebice žene i djecu, podložnima krijumčarenju.

5. Države stranke usvojit će ili pojačati pravne i druge mjere poput onih na obrazovnom, društvenom i kulturnom polju, uključujući bilateralnu i multilateralnu suradnju, za smanjivanje potražnje koja potiče sve oblike izrabljivanja osoba, posebice žena i djece, što dovodi do krijumčarenja.

Članak 10.

RAZMJENA INFORMACIJA I IZOBRAZBA

1. Tijela zadužena za provedbu zakona, imigracijska i druga mjerodavna tijela država stranaka međusobno će surađivati, na prikladan način, razmjenjujući informacije, u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom, kako bi one mogle utvrditi:

a) da li su pojedinci koji prelaze ili pokušavaju prijeći međunarodnu granicu s putnim ispravama koje pripadaju drugim osobama ili bez putnih isprava počinitelji ili žrtve krijumčarenja osoba;

b) vrste putnih isprava koje osobe koriste ili pokušavaju koristiti da bi prešle međunarodnu granicu u svrhu krijumčarenja osoba; i

c) sredstva i metode koje koriste organizirane zločinačke skupine za krijumčarenje osoba, uključujući vrbovanje i prijevoz žrtava, putove i veze između pojedinaca i skupina upletenih u takvo krijumčarenje te moguće mjere za njihovo otkrivanje.

2. Države stranke pružit će ili pojačati stručno usavršavanje službenika zaduženih za provedbu zakona i nadzor nad imigracijom te drugih ovlaštenih službenika koji rade na sprječavanju krijumčarenja osoba. Izobrazba se treba usredotočiti na metode koje se koriste u sprječavanju takvog krijumčarenja, progonu krijumčara i zaštiti prava žrtava, uključujući zaštitu žrtava od krijumčara. Izobrazba također treba uzeti u obzir potrebu vođenja računa o ljudskim pravima i pitanjima koja se tiču spola i djece te potaknuti suradnju s nevladinim organizacijama, drugim relevantnim organizacijama i drugim elementima građanskog društva.

3. Država stranka koja prima informacije udovoljit će svakom zahtjevu države stranke koja je poslala informacije glede ograničenja njihovog korištenja.

Članak 11.

MJERE NA GRANICI

1. Bez utjecaja na međunarodne obveze u svezi slobodnog kretanja ljudi, države stranke utvrdit će, u najvećoj mogućoj mjeri, granične kontrole koje su neophodne za sprječavanje i

otkrivanje krijumčarenja ljudi.

2. Svaka država stranka usvojit će zakonske i druge odgovarajuće mjere kako bi se spriječilo, u najvećoj mogućoj mjeri, da prijevozna sredstva komercijalnih prijevoznika budu korištena za počinjenje kaznenih utvrđenih djela utvrđenih u skladu s člankom 5. ovoga Protokola.

3. Gdje je moguće, i bez utjecaja na odredbe primjenjivih međunarodnih konvencija, takve će mjere uključivati utvrđivanje obveze komercijalnih prijevoznika, uključujući bilo koje poduzeće za prijevoz ili vlasnika ili operatera bilo kojeg prijevoznog sredstva, da provjeri posjeduju li svi putnici putne isprave potrebne za ulazak u državu primateljicu.

4. Svaka država stranka poduzet će neophodne mjere u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom da se odrede sankcije u slučajevima kršenja obveze utvrđene u stavku 3. ovoga članka.

5. Svaka država stranka razmotrit će poduzimanje mjera koje dozvoljavaju, u skladu s njezinim domaćim zakonodavstvom, odbijanje ulaska ili otkazivanje viza osobama upletenim u počinjenje kaznenih djela utvrđenih ovim Protokolom.

6. Bez utjecaja na odredbe članka 27. Konvencije, države stranke razmotrit će jačanje suradnje između službi granične kontrole, među ostalim, uspostavom i održavanjem izravnih putova komunikacije.

Članak 12.

SIGURNOST I KONTROLA ISPRAVA

Svaka država stranka poduzet će mjere koje su neophodne, u skladu s raspoloživim sredstvima:

a) kako bi se osiguralo da putne ili osobne isprave koje je izdala budu takve kvalitete da se ne mogu lako zlorabiti te da se ne mogu lako krivotvoriti ili nezakonito mijenjati, umnožavati ili izdati; i

b) kako bi se osigurala cjelovitost i sigurnost putnih ili osobnih isprava izdanih od, ili u ime države stranke te spriječila njihova nezakonita izrada, izdavanje i korištenje.

Članak 13.

VALJANOST I VAŽENJE ISPRAVA

Na zahtjev druge države stranke, država stranka će, u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom, provjeriti u razumnom roku valjanost i važenje putnih ili osobnih isprava izdanih ili navodno izdanih u njezino ime, a za koje se sumnja da su korištene za krijumčarenje osoba.

IV. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 14.

KLAUZULA IZUZEĆA

1. Ništa u ovome Protokolu neće utjecati na prava, obveze i odgovornosti država i pojedinaca prema međunarodnom pravu, uključujući međunarodno humanitarno pravo i međunarodno pravo

o ljudskim pravima, a posebice, gdje je primjenjivo, Konvenciju iz 1951. i Protokol iz 1967., u svezi sa statusom izbjeglica i načelom neodbijanja prihvata, navedeno u tim dokumentima.

2. Mjere utvrđene ovim Protokolom bit će tumačene i primijenjene na način da nitko ne bude diskriminiran zbog toga što je žrtva krijumčarenja osoba. Tumačenje i primjena tih mjera bit će u skladu s međunarodno priznatim načelima nediskriminacije.

Članak 15.

RJEŠAVANJE SPOROVA

1. Države stranke nastojat će pregovorima riješiti sporove u svezi s tumačenjem ili primjenom ovoga Protokola.

2. Bilo koji spor između dviju ili više stranaka u svezi s tumačenjem ili primjenom ovoga Protokola koji se ne može riješiti pregovorima u razumnom vremenskom roku bit će dostavljen na arbitražu na zahtjev jedne od tih stranaka. Ako, šest mjeseci nakon datuma zahtjeva za arbitražu, te države stranke nisu u mogućnosti složiti se glede organizacije arbitraže, bilo koja od tih država stranaka može predati spor Međunarodnom sudu pravde zahtjevom u skladu sa Statutom Suda.

3. Svaka država stranka može, u vrijeme potpisivanja ratifikacije, prihvata ili odobrenja ili pristupa ovome Protokolu, izjaviti da se ne smatra vezanom stavkom 2. ovoga članka. Druge države stranke neće biti vezane stavkom 2. ovoga članka u odnosu na bilo koju državu stranku koja je stavila takvu rezervu.

4. Bilo koja država stranka koja je stavila rezervu u skladu sa stavkom 3. ovoga članka može u bilo koje vrijeme povući tu rezervu slanjem obavijesti glavnome tajniku Ujedinjenih naroda.

Članak 16.

POTPISIVANJE, RATIFIKACIJA, PRIHVAT, ODOBRENJE I PRISTUP

1. Ovaj Protokol bit će otvoren za potpisivanje svim državama od 12. do 15. prosinca 2000. u Palermu, Italija, a nakon toga u sjedištu Ujedinjenih naroda u New Yorku do 12. prosinca 2002.

2. Ovaj Protokol bit će otvoren za potpisivanje i regionalnim organizacijama za ekonomsku integraciju pod uvjetom da je najmanje jedna država članica takve organizacije potpisala Konvenciju u skladu sa stavkom 1. ovoga članka.

3. Ovaj Protokol podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju polažu se kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda. Regionalna organizacija za ekonomsku integraciju može položiti svoju ispravu o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju ako je najmanje jedna njezina država članica to već učinila. U toj ispravi o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju, takva organizacija naznačit će opseg svoje nadležnosti u odnosu na pitanja koja uređuje ovaj Protokol. Ta je organizacija dužna izvijestiti depozitara o svim relevantnim promjenama u pogledu opsega svoje nadležnosti.

4. Ovaj Protokol otvoren je za pristup bilo koje države ili regionalne organizacije za ekonomsku integraciju čija je najmanje jedna država članica stranka ovoga Protokola. Isprave o pristupu polažu se kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda. U vrijeme pristupa, regionalna organizacija

za ekonomsku integraciju dat će izjavu o opsegu svoje nadležnosti u odnosu na pitanja koje uređuje ova Konvencija. Takva će organizacija također izvijestiti depozitara o svim relevantnim promjenama opsega svoje nadležnosti.

Članak 17.

STUPANJE NA SNAGU

1. Ovaj Protokol stupa na snagu devedesetoga dana od datuma polaganja četrdesete isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, ali neće stupiti na snagu prije stupanja na snagu Konvencije. Za potrebe ovoga stavka, svaka isprava koju položi regionalna organizacija za ekonomsku integraciju neće se pribrajati onima koje su položile države članice te organizacije.

2. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za ekonomsku integraciju koja ratificira, prihvati ili odobri ovaj Protokol ili mu pristupi nakon što bude položena četrdeseta isprava u tu svrhu, Protokol stupa na snagu tridesetoga dana od datuma kad ta država ili organizacija položi mjerodavnu ispravu, ili na dan stupanja na snagu ovoga Protokola u skladu s odredbama stavka 1. ovoga članka, prema tome koji je datum kasniji.

Članak 18.

IZMJENA

1. Po isteku roka od pet godina od stupanja na snagu ovoga Protokola, država stranka Protokola može predložiti izmjenu i dostaviti je glavnom tajniku Ujedinjenih naroda koji će predloženu izmjenu proslijediti državama strankama i Konferenciji stranaka Konvencije na razmatranje i odlučivanje o prijedlogu. Države stranke ovoga Protokola, okupljene na Konferenciji stranaka, uložić će svaki napor kako bi postigle konsenzus o svakoj izmjeni. Ako su iscrpljena sva nastojanja oko postizanja konsenzusa i nije postignut sporazum, za izmjenu će biti potrebna, kao posljednja mogućnost, dvotrećinska većina država stranaka ovoga Protokola koje su prisutne i glasuju na zasjedanju Konferencije stranaka.

2. Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju, u stvarima u okviru njihove nadležnosti, ostvaruju svoje pravo glasovanja u skladu s ovim člankom, s brojem glasova koji odgovara broju njihovih država članica koje su stranke ovoga Protokola. Te organizacije ne ostvaruju svoje pravo glasovanja ako njihove države članice ostvare svoje pravo i obrnuto.

3. Izmjena usvojena u skladu sa stavkom 1. ovoga članka podliježe ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju država stranaka.

4. Izmjena usvojena u skladu sa stavkom 1. ovog članka stupa na snagu s obzirom na državu stranku devedeset dana nakon datuma polaganja kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju te izmjene.

5. Kada izmjena stupi na snagu, obvezujuća je za države stranke koje su izrazile pristanak da njome budu vezane. Ostale države stranke i dalje će biti vezane odredbama ovoga Protokola i svake prijašnje izmjene koju su ratificirale, prihvatile ili odobrile.

Članak 19.

OTKAZ

1. Država stranka može otkazati ovu Konvenciju pisanom obaviješću glavnom tajniku Ujedinjenih naroda. Takav otkaz proizvodi učinak godinu dana od datuma primitka te obavijesti od strane glavnog tajnika.

2. Regionalna organizacija za ekonomsku integraciju prestaje biti strankom ovoga Protokola ako su ga otkazale sve njezine države članice.

Članak 20.

DEPOZITAR I JEZICI

1. Glavni tajnik Ujedinjenih naroda određen je za depozitara ovoga Protokola.

2. Izvornik ovoga Protokola, čiji su tekstovi na arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, ruskom i španjolskom jeziku jednako vjerodostojni, pohranjen je kod glavnog tajnika Ujedinjenih naroda.

U POTVRDU TOGA, potpisani opunomoćenici, propisno ovlašteni od svojih odnosnih vlada, potpisali su ovaj Protokol.

Hrvatski je Sabor, na sjednici 7. studenoga 2002. potvrdio Zakon o potvrđivanju konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, Protokola za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje krijumčarenja ljudi, posebice žena i djece te Protokola protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i zrakom, kojima se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta, a koje je Republika Hrvatska potpisala 12. prosinca 2000. u Palermu.
Tekst zakona, kao i Konvencije te Protokola objavljen je u Narodnim novinama, Međunarodni ugovori br. 14/02 od 22. 11. 2002.